

Voorzijde van „Den Tempel”, aan de Delftweg. Het huis op de achtergrond behoort tot de vele opstallen op het terrein en wordt door het personeel bewoond.

DE BUITENPLAATS „DEN TEMPEL”

Verbouwd onder toezicht van Monumentenzorg

Heikant,

Arm land,

Ik houd het met

de waterkant.

Merkwaardig! Als we praten over „naar buiten gaan” of „buiten gaan wonen”, dan denken we in 99 van de 100 gevallen steeds aan Zeist, Doorn, Bilthoven, of zooals Droogstoppel, aan Driebergen. Dan zijn we daar vele zomers geweest. Misschien hebben we er wel het huis onzer dromen laten zetten. We kennen er groote en kleine buitenplaatsen.

Buitenplaatsen aan de Heikant.

En als 't ons dan gebeurt, dat we eens een buitenplaats van het polderland leeren kennen, dan worden we bijna verbijsterd door de pracht en de heerlijkheid van de tuinen, door de sappige kracht van de beuken, eiken, kastanjeboomen, door de weelde en de rijkdom van de boomgaarden, de Rhododendronbosschages, de schaterende borders vol van allerlei soorten bloemen. Dan worden onze oogen verrukt door het groen der gazons; zulk groen te zien is een troost, een lafenis, als een oogbad van Maartsche sneeuw of van frisch-opgevangen Meiregen. En als we dan op het gazon zitten en de zware bruine beuken bewonderen, telkens onze blikken laten gaan die laan in, die is als een „Kerk van ongekorven hout”, en er vaart hoog boven de bodem, waar we zitten, een fleurig geschilderde aak voorbij, zoo keurig de gordijntjes van de woonkamer der Aakenensche tros; je hoort het water kabbelen langs de boeg van het voorzichtig gesleepte gevaarte. Dan begrijp je niet, dat de overgrootte trek der menschen tóch is: naar de heikant. En dan prijs je dengene gelukkig, die de waterkant niet heeft willen en kunnen verlaten.

In het schoonst van de schoone dagen, die Mei ons dit jaar geschonken heeft, mocht ik een bezoek brengen aan de oude en zoo populaire buitenplaats „Den Tempel”, aan de oude Rijksstraatweg van Overschie naar Delft. Deze buitenplaats kende en bewonderde ik al, zoolang 't me heugde. Vader had één uitgelezen pret voor ons per jaar. Een tocht met een landauer. En dan ging het menigmaal naar Delft en dóór naar Rotterdam. Hoe jubelden we dan, als „Den Tempel” in 't zicht kwam! Het mooie huis, temidden van vele waterwerken. De Delftweg liep tusschen de voortuin en de overtuin in. Op de overtuin stond, en staat nog, een antieke theekeupel; zoo'n huis waar je wel zou willen wonen en alsmaar uitkijken naar al het drukke varen op de Schie. Wat ons het meest deed juichen bij het weerzien van „Den Tempel” waren „Lot en zijn dochters”. Aan drie zijden van een vijver, op de voorgrond van de voortuin, lagen twee vrouwenfiguren ter weerszijden en een mannenfiguur in 't midden. Alle drie in de klassieke houding. „Lot en zijn dochters”, zoo noemde en noemt nog de bevolking van Overschie deze houten beelden. Later erfde ik een antiek boek: „De Rottestroom”, door Dirk Smits, gedrukt in 1747. Ik begreep uit de illustraties daarin, dat de beelden een stroomgod en twee stroomgodinnen moesten voorstellen. Ik denk, dat ik niet al te ver mis ben, als de mannenfiguur de Maas vertegenwoordigt en de vrouwenfiguren de Schie en de Rotte voorstellen. De buitenplaats „Den Tempel” is met vernieuwde kracht in 't midden van onze aandacht geplaatst, omdat er iets merkwaardigs mee is gebeurd. Het huis ging zóó verzakken, dat er geen restaureeren aan mogelijk was. Er restte slechts: afbreken. Doch, daar „Den Tempel”

Achterzijde
van „Den Tempel“.

stond op de Monumentenlijst van Overschie, en Rijksmonumentenzorg er zich zéér voor interesseerde, mocht de tegenwoordige bezitter van „Den Tempel“, de heer Van Beek, maar niet zóó maar een nieuw huis op zijn prachtig en uitgestrekt terrein neerzetten. De plannen voor het nieuwe huis, gemaakt door architect Sutherland, te Overschie, moesten onderworpen worden aan de goedkeuring van Monumentenzorg. Ik neem een zin over uit de „Toeristenkampioen“ van Mei 1939: „Er bestaat een categorie bouwwerken, waarop van Overheidswege prijs wordt gesteld, zoodat er een Rijkscommissie benoemd is, die tot taak heeft, te waken tegen het verdwijnen van die bouwwerken en, wanneer dat noodig is, van advies te dienen“. Aan dat advies hebben wij, Rotterdamers, Zuid-Hollanders, het te danken, dat „Den Tempel“ herrezen is als een Fenix uit zijn asch, zeven meter achteruit, en dat „Den Tempel“ naar uiterlijk en indeeling in hoofdzaak dezelfde is gebleven. Alleen heeft het huis eenige kleine bijvoegingen gekregen, die het gemakkelijker in het bereiken en bewonen maken, b.v. de portiek voor de hoofdingang. Maar de tuin is geheel dezelfde gebleven, ook dáár waakt Monumentenzorg. Geen boom mag vallen of Monumentenzorg moet geraadpleegd zijn. Het is misschien wel in hoofdzaak de tuin, die Gemeente en Rijk hebben gedreven „Den Tempel“ onder Monumentenzorg te plaatsen. Doch de Secretaris van Monumentenzorg in Zuid-Holland, de heer B. Helbers te Overschie verzekerde me, dat Rijk en Gemeente zoo'n belangstelling voor het geheel, huis en tuin, koesteren, omdat alle andere oude buitenplaatsen van deze standing gansch en al uit de omgeving verdwenen zijn. Naast „Den Tempel“ ligt wéér een buitenplaats van voornaam karakter: die van den heer A. Hoboken. Deze buitenplaats is zeer modern. Mogen de latere eeuwen zich verheugen in deze twee fraaie vertegenwoordigers van vervlogen eeuwen: een achttiende-eeuwsch en een twintigste-eeuwsch buiten.

De enkele historische gegevens, die ik u doorgeef over „Den Tempel“ zijn mij zeer welwillend medegedeeld door bovengenoemden heer Helbers. Deze is bezig aan een uitvoerig geschrift over „Den Tempel“, dat binnenkort zal verschijnen. Ook wijdde hij in het „Gedenkboek van Overschie“ eenige bladzijden aan „Den Tempel“. Omstreeks 1500 was de „Heerlijkheid met de Hofstad den Tempel“ al bekend. Toen stonden daar ongeveer acht huizen met ongeveer vijftig inwoners. „Den Tempel“ had toen een eigen kerkje met een eigen pastoor. Later is Johan van Oldenbarnevelt Heer van de „Heerlijkheid den Tempel“ geweest. Uit kerkrekeningen is op te maken, dat hij geregeld op „Den Tempel“ kwam. Maar de heer Helbers meent, dat de Raadpensionaris die bezoeken maakte vanuit het kasteel „Rodenrijs“. Ook kan hij met een goed span paarden gemakkelijk vanuit Den Haag, waar hij woonde op de hoek Parkstraat-Voorhout, naar zijn Heerlijkheid getoerd zijn. In het begin der achttiende eeuw, de eeuw, die de rijke vruchten plukte van al wat de Gouden Eeuw met hard werken had voorbereid, de eeuw der „kinderen, die met de gouden lepel in de mond geboren werden“, de eeuw der stichtingsjaren van ontelbare buitens, zoowel langs Schie en Rotte als langs de Vecht en in Kennemerland, stichtte de heer Van der Hoeven, alsdan eigenaar van „Den Tempel“, de buitenplaats en liet de tuinen aanleggen, zooals ze gebleven zijn tot op de huidige dag. Bijna een eeuw lang vererfde de plaats in diens geslacht. Toen verwisselde „Den Tempel“ enkele malen van eigenaar, om door koop in het bezit van de familie Crielaert te komen en daarna door vererving te gaan toebehooren aan de familie Suermond. Toen ik eenige tientallen jaren geleden te Rotterdam kwam wonen, hoorde ik daar geregeld van „Den Tempel“ vertellen en van het volgende, dat ik heel interessant vond: De dames Suermond, die toen al op middelbare leeftijd waren, woonden in de stad, maar gingen nog elke middag, dwars door het de-kop-opstekende verkeer heen, te paard naar haar lustoord. De heer Van Beek, Rotterdamsch groot-industrieel, kocht „Den Tempel“ van de familie Suermond. En toen bleek de algeheele herbouw noodzakelijk. Deze foto's kunnen u een denkbeeld geven van de volheid des alouden luisters, waarin „Den Tempel“ opnieuw straalt. Welk een heerlijke ochtend heb ik in de prachtige tuinen, lanen, boomgaarden, kassen van „Den Tempel“ doorgebracht, rondgeleid door mevrouw Van Beek, die zelf genoot van mijn verrukking. Want ik kon opeens getroffen stilstaan voor een sterk afhellende slootkant, één-en-al dotterbloemen. Of op een bruggetje niet weg te krijgen zijn van de aanblik der waterwerken. Of

verheerlijkt luisteren naar de koekoek, die riep, overal rondom ons riep. En verleden jaar had ik geen koekoek gehoord! Mevrouw Van Beek vertrouwde me de reden van haar vreugde om mijn bewondering toe; een reden, die mij deed zuchten: „Alas, poor mankind!” „Kijk”, zei ze, „U geniet, u ziet, maar wilt u gelooven, dat ik hier vaak wandel met gasten, en dan doen ze, of ze veel van buitens houden. Maar ze *zien* niets, ze denken alweer aan andere dingen”. Hoe zou ik aan andere dingen kunnen denken temidden van zooveel schoonheid! We wandelden de lanen door, die alle namen hebben: Pauwenlaan, Knuppellaan, Kastanjelaan, Noorderlaan. Mevrouw Van Beek wees me een flinke, rechthoekige vijver en vertelde, dat daar vroeger een badhuis overheen gebouwd was, dat verwarmd kon worden. Zoo hadden dus de achttiende-eeuwers al hun eigen swimming-pool. Het huis is niet diep. Slechts één rij vertrekken, met de hal en kleinere kamers, benevens de dienruimten daarachter. De architect was er buitengewoon goed in geslaagd om, met behoud van de aloude indeeling, een modern comfortabel interieur te scheppen.

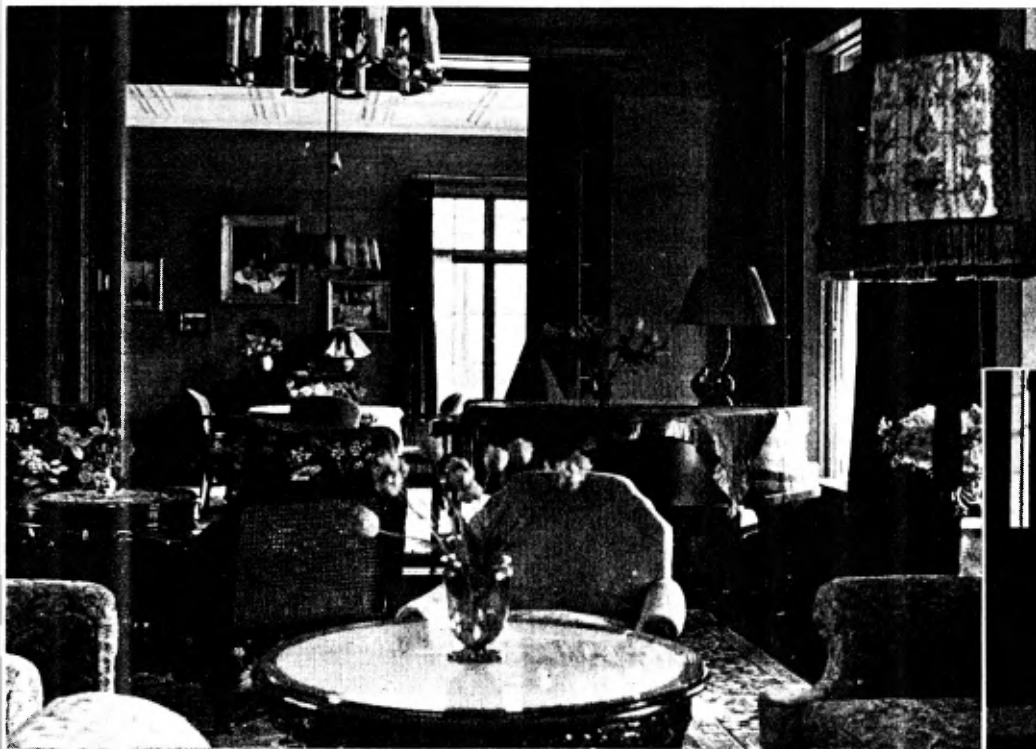
Toen ik afscheid nam van mijn vriendelijke gastvrouw en in de heerlijke Meizon op de hooge wallekant stond te wachten op bus D, die uit Delft moest komen en me naar het hart van de stad zou brengen, verzadigde ik me meteen aan de aanblik van de lanen en bosschages van het buitengoed. En voor me heen prevelde ik de regels van Hélène Swarth:

O, de Mei, de Goudene Mei
En de bosschen vol gezangen,
Waar de koekoek roept
En de wachtel slaat

Van 's morgens vroeg tot
's Avonds laat,
Hoe kan ik ernaar verlangen
In de Mei.

Daar was de bus. Met al de voldoening, die een bevredigd verlangen geeft, stapte ik in en werd voortgehobbeld, om en om gesleurd door ontluisterde schoonheden, langs overblijfselen van aloud schoon, waarover Monumentenzorg *niet* had gewaakt. De treurigheid om al, wat aan 't verdwijnen was en voor 't oogenblik in een wel zeer onaesthetische warboel terneer ligt, werd getemperd door de wetenschap, dat men ook veel schoons had gered. En dat die aan liefdevolle harten, aan deskundige handen was toevertrouwd.

S. Lugten—Reys

Middelste der drie ineenlopende woonkamers van „Den Tempel”, parterre.

Trappenhuis en uitgang naar de achtertuinen